

Posudek na diplomovou práci Zdenko Vozára *Mágia v epoche Karla IV. a jeho dědičov*, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin, 188 stran, obrazové přílohy

Zdenko Vozár si vytkl ve své diplomové práci náročný úkol: přezkoumat pramennou bázi „učenecké“ či „učené“ magie doby Karla IV. a jeho nástupců. K tématu přistoupil s vědomím, že právě učenecká magie představuje jedno z mála bílých míst zkoumání lucemburské epochy. Nedostatek pramenů ke zvolenému tématu se mu v průběhu bádání začal jevit jako pouze zdánlivý.

Zdenko Vozár pojal téma učenecké magie jako bytostně interdisciplinární (jeden z problémů tohoto tématu totiž spočívá v tom, že dosud se příslušným pramenům věnovali hlavně specialisté na konkrétní vědní obory. Diplomant na straně 10 právě v tomto duchu formuloval své základní cíle:

1. Vymezení teoretického aparátu a vytvoření vhodného interpretačního rámce učenecké magie
2. Načrtnutí hlavních obrysů diachronického vývoje dějin učenecké magie v Čechách od 2. poloviny 12. století do 15. století, s důrazem na epochu Karla IV. a jeho syna Václava, jež tvoří kompaktní celek;
3. Vymezení pramenné báze výzkumu a využití podnětů zahraničního bádání, jež se právě na poli středověké magie bouřlivě rozvíjí. V tomto bodě je třeba zdůraznit, že na úrovni práce se pozitivně odrazil celoroční pařížský pobyt Zdenko Vozára v rámci programu Erasmus, kde měl možnost spolupráce s předním odborníkem na středověkou magii, prof. Nicolasem Weil-Parotem. V rámci česko-francouzského historického semináře, do kterého práce zapadá interdisciplinárním a mezinárodním charakterem, měl pak diplomant možnost konzultací s dalším odborníkem na dané téma, Julienem Veronèsem z university v Orléansu.

Cílem Zdenko Vozára bylo tedy vybudovat si pečlivým studiem odrazový můstek k rozsáhlému interdisciplinárnímu bádání. Vyšel z teze, že v českých zemích 13. století se již

vytvořily předpoklady pro „protoučeneckou“ magii, přičemž zdokonalení a rozvinutí této tradice umožnili Karel IV. a Václav IV., za něhož dospěla pražská určitého typu magie k vrcholu. Rekonstrukce rozptýlené pramenné báze může tedy přispět i ke konkrétní identifikaci osob a pochopení vzájemných vazeb tradic vídeňské, heidelberské, krakovské a dalších.

Pro Zdenko Vozára bylo vzhledem k tématu přirozeně velmi důležité přesné vymezení samotného konceptu magie (od s. 12). Dosvědčil přitom mimořádný rozhled po české i světové literatuře mnoha oborů (poznámávám nikoli na okraj, že na práci se pozitivně projevíly znalosti, jež diplomant načerpal při studiu druhého oboru – religionistiky). Podle mého názoru správně upozornil na fakt, že již název práce navozuje ošidnou možnost zabřednutí do určitého esoterismu spojeného s romantickými představami 19. století. Některé „historické“ postavy typu Gerberta z Aurillacu, Nicolase Flamela, Gillese de Rais (Modrovouse) či Fausta žijí ostatně v specifických obměnách dodnes.

Půdu pro další zkoumání si Zdenko Vozár přichystal výstižným přehledem dosavadního bádání o středověké magii (od s. 36). Učinil tak s vědomím, že sekundární literatura je spjata s tématy jako inkvizice, démonologie a čarodějnictví. Diplomant přesvědčivě na základě důkladné znalosti literatury ozřejmil, proč se rozhodl v práci opřít o definici učenecké magie, již formuloval Charles Burnett.

Kapitola 3, věnovaná předkarlovenskému období, obsahuje cenné shrnutí pramenné základny k učenecké magii v Evropě i českých zemích. Pozoruhodné jsou již Vozárovy postřehy ohledně astronomických údajů u tzv. Kanovníka vyšehradského a rozbor *Ars medicinae*, tedy části textového celku vytvářejícího proslulý Codex gigas.

Jádrem diplomové práce Zdenko Vozára je ovšem hodnocení rukopisů 13.-14. století které tak či onak souvisejí s magií. Diplomant zde prokazuje vynikající přehled po rozsáhlé literatuře a v neposlední řadě (u studentů historie stále vzácnější) znalosti pomocných věd historických, zvláště paleografie a kodikologie. Osobně oceňuji například podnětné postřehy ohledně mnichovského rukopisu Clm 17703, pravděpodobně rukopisu bohemikálního, obsahujícího traktát *De sphaera mundi* (v původní podobě z doby kolem roku 1230), pocházející nejpozději z roku 1278. Jedná se o spis Jana Sacrobosca (1195-1256), tedy o dílo, nevykazující sice zvláštní originalitu, ale představující důležitou syntézu poznatků z arabských překladů.

Interdisciplinární přesahy, kterých je Zdenko Vozár tvůrčím způsobem schopen, se projeví i v hodnocení dvorského výtvarného umění na dvoře Karla IV. (zvl. s. 103), kde jsou zajímavé postřehy o blízkosti fresek kláštera na Slovanech a sienské fresky Ambrogia Lorenzettiho Dobrá a zhoubná vláda (s původním názvem snad Válka a mír). Diplomantův komparativní podnět jsou v tomto směru hodné zamyšlení, i když někdy na první pohled působí odvážně (srovnání gotické sochy sv. Jiří z Pražského hradu s Raffaelovým sousoším).

Za jednu z nejpřínosnějších částí práce pokládám kapitolu 6, tedy Učenost a učeneckou magii v době Karla IV. a jeho syna Václava (od s. 112). Velmi zajímavé jsou diplomantovy postřehy na s. 137 ohledně alchymistického sborníku 2. poloviny 14. století (Národní knihovna X. H. 6), kde je na fol. 24r.-26v. zmiňován alchymista správným jménem zřejmě Jean Trichibalk, kterého Zdenko Vozár spojuje s informacemi obsaženými v BN 14005. Souvislostí mezi těmito rukopisy se chce diplomant dále zabývat. Bylo by skutečně velmi zajímavé zjistit, zda se rakouský obchodník s drahými kovy Leonard de Marperg, který zmiňuje Trichibalka ve svém životopisu, vskutku dostal roku 1394 s kazatelem Bartolomějem z Prahy až do Tabrízu v dnešním Azerbajdžánu, mimochodem krátce předtím vyrabovaném Tamerlánem.

Cennou součástí diplomové práce je soupis korpusu učenecké magie, či spíše, jak Zdenko Vozár sám píše, „náčrt“ takového soupisu (s. 157-164). Samotný soupis naznačuje, jak bohaté badatelské pole se do budoucna diplomantovi v rámci doktorské práce v česko-francouzském programu cotutelle otevírá. Velké možnosti na poli francouzsky psaných pramenů ve vztahu k dějinám českým skýtají mimochodem i vydané texty: mám zde na mysli spis Honoré Boveta (jinak vyslanec francouzského dvora u Václava IV., jehož pražský proslov zaznamenal Jan Hus) *Arbre des batailles*, obsahujícího pozoruhodné pasáže o travičství nebo badatelsky dosud nevyužitou výpověď českého lékaře, který měl být zapleten do magických praktik vedoucích roku 1397 k vraždě savojského hraběte (tuto badatelsky zatím nezpracovanou výpověď lékaře, působícího na dvoře Karla IV., publikoval Kervyn de Lettenhove v anexu Froissartových kronik). Tolik dva dílčí podněty do budoucna, protože francouzské prameny skýtají i na poli českých dějin pojímaných v kontextu latinské západní civilizace ještě mnoho zatím nepovšimnutých zmínek a pasáží značné výpovědní hodnoty.

Závěrem posudku: Zdenko Vozár prokázal, že si důkladně osvojil zásady historikovy práce. Dokázal si vyhledat a tvořivě využít širokou škálu odborné literatury (vždy lze upozornit na mezery: osobně v seznamu této sekundární literatury postrádám například

monografii Francka Collarda *Le crime de poison au Moyen Age*). Při práci s rozsáhlou pramennou základnou, vesměs nevydanými rukopisy, osvědčil diplomant mimořádné jazykové a paleografické znalosti a vytvořil si solidní základ další badatelské práce v doktorském studiu. V závislosti na posudku oponentky a průběhu obhajoby prozatím navrhuji hodnotit diplomovou práci Zdenko Vozára, vysoce překračující běžné požadavky kladené na tento typ práce v magisterském studiu, jako výbornou.

V Praze dne 16. 8. 2013

